

Ivari Rannama
Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeerium
info@mkm.ee

Teie 20.03.2026

nr 13-1/712-4

Meie 09.04.2026

nr 1-7/235-3

Üleriigilise planeeringu “Eesti 2050“ eelnõu avalik väljapanek

Edastame Teile Kultuuriministeeriumi ettepanekud valdkondade põhiselt. Täiendus- või muudatusettepanekud on märgistatud allakriipsutusega.

Kultuuriväärtuste valdkond

ÜRPi koostades oleme juhtinud tähelepanu, et ruumiotsuste tegemisel tuleb arvestada ka mõju kultuuripärandile. Kuna pärand on niivõrd horisontaalne teema, otsustati seda mitte siduda ühegi eesmärgiga, vaid lisada see visiooni: *Eesti vastupidavust, kvaliteetset elukeskkonda ja piirkondade elujõulisust veavad tugevad eritasandilised keskused, mida toetavad ökoloogiliselt heas seisus looduskeskkond ja väärtustatud kultuuripärand*

ÜRPi eesmärkide elluviimises ja tegevussuundade kokku leppimises aga lähtutakse ruumilise arengu eesmärkidest, seega on vajalik ka sinna pärandimõju sisse tuua, et planeeringu elluviimise tegevustes oleks pärand samuti selgesõnaliselt hõlmatud ning sellele oleks võimalik alamtegevustes ka viidata.

Ettepanek täiendada ÜRP-i ruumilise arengu eesmärki 3 või 4 selliselt, et selgelt oleks hõlmatud ka kultuuripärandiga arvestamine:

- 3. Tugevate keskuste Eesti** sätestab, et pealinnastumise trendi pidurdamiseks peab Eesti ruumiline areng põhinema tugevatel eritasandilistel keskustel, mille mitmekesine pärandit väärtustav areng aitab kaasa ka väikelinnade ja maapiirkondade edule.

Või

- 4. Elu- ja pärandirikad kompaktsed linnad ja asulad** soosib asulate tihendamist, pärandikeskset arengut ning kasutusaktiivsuse ja elurikkuse suurendamist, vältides uute alade hajumist looduslikele aladele.

Järgnevalt on tehtud ettepanekud ja täiendused lähtuvalt eesmärgist tuua asjakohastes punktides esile seosed kultuuripärandiga.

Ettepanek täiendada/muuta:

3.1 Lai riigikaitse kui riigi ruumilise toimimise alustala

Punkt 4 – Kogukondade elujõulisust toetab kesksuskeskuste võrgustik ja tugev side kohaliku pärandiga.

3.2.2 2 Kliimamuutuste mõjudega kohanemine.

Punkt 1 – Linnalistel aladel eelistatakse olemasolevate hoonete taaskasutamist.

3.3.2.1 Haridusvõrgustik

Punkt 4 – Gümnaasiumite ja kutsehariduskeskuste ruumilise arengu suunamisel lähtutakse nii rahvastiku olukorrast kui piirkonna iseloomust. Haridusvõrgustikus muudatuste tegemisel arvestatakse laiemat mõju piirkonna arengule ja identiteedile.

Punkt 7 – Kahanemisega kohanevates piirkondades paiknevad haridusasutused keskustes, ajaloolistes hoonetes või eelisarendatavatel aladel.

3.4 Elu- ja pärandirikkad kompaktsed asulad

Punkt 2 – Eriliselt väärtustatakse ajaloolisi linnasüdameid ja sealseid kultuuriväärtuslikke hooneid.

3.5.1 Ettevõtluse arendamine

Punkti 5 – *Ressursina tuleb käsitleda lisaks maavaradele, põhjaveeressursile ja muudele looduskeskkonnast tulenevatele võimalustele ka kultuuripärandit, sealhulgas kohaliku ehituspärandit, traditsioonilisi oskusi, paikkondlikke töövõtteid ning kultuuriloolist eripära. Need väärtused võivad olla aluseks piirkonnale iseloomulike toodete, teenuste ja ettevõtlusmudelite kujundamisel. Samuti kohapealseid kõrg- ja kutseõppeasutusi ja rakenduskõrgkooli, mis on innovatsiooni tugisüsteemiks, aidates oluliselt täpsemalt profileerida töötajate oskusi.*

3.3.3.2 Pärandikeskne areng

Kultuuripärandit Ehitatud pärandi väärtusi teadvustatakse ruumiliste otsuste langetamisel:

Selgitus: pärandikeskus hõlmab laiemalt ka teisi objekte (nt pärandkultuuriobjektid, maaehituspärand, arheoloogiatundlikud alad, looduslikud pühapaigad, militaarobjektid) ning pärandiga tuleb arvestada laiemalt ka linnalisest või kompaktselt asustusest väljaspool (nt transpordi- või energiataristu kavandamisel).

1. Riigi tasandi tegevussuunad

- Riigi kinnisvarapoliitika põhimõtete, RKAS-i omanikuootuste (ja strateegia) täiendamine, et rõhutada kultuuriväärtuslike hoonete kasutuses hoidmist ja kvaliteetset kaasajastamist.
- Riigi kinnisvarareportfellis olevate kultuuriväärtuslike hoonete kasutuses hoidmine ja kasutuselevõtt, kultuuriväärtusliku hoonestuse kasutamise eelistamine uusehituse asemel.
- Kultuuriväärtusliku hoonestuse ja maastike säilitamise ja kasutamise mõju hindamise meetodika väljatöötamine (majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnamõju).
- MaRu võimestamine, et suudaks kompetentsikeskusena pakkuda omavalitsustele tuge kvaliteetse ja pärandikeskse ruumi arendamisel ja kohaliku pärandi väärtustamisel.
- Riiklike ja kohalike investeringutoetuste andmisel kultuuriväärtusliku hoonestuse eelisarendamine ja neisse suunatud investeringute laiema mõju arvestamine – kohatunnetuse ja kogukonna tugevdamine, sellega kaasnev konkurentsieelis ja julgeolekugarantii.

- Maksu- ja finantsstiimulite kujundamine kultuuripärandi korrastamiseks ja kasutuselevõtuks (nt maksusoodustused, käibemaksuerisused, riiklik tagatisfond soodsa intressiga renoveerimislaenudele, hoonete renoveerimise ja energiatõhususe tõstmise toetusmeede). Arheoloogiapärandi ja looduslike pühapaikade omanikele suunatud maksustiimulite kujundamine (maksusoodustused, sh maamaks; hüvitised olukordades, kus pärand ei võimalda saada maaomandist eeldatavat tulu – metsamajandamise ja muud maakasutuse piirangud).
- Kultuuriväärtuslike hoonete ja maastike (arheoloogiamälestiste rikkad alad) sidumine rohepöörde ja ringmajanduse eesmärkidega (olemasoleva hoonestuse kasutamine kui ressursisääst; arheoloogiamälestiste alade integreerimine elurikkuse ja rohealade printsiibiga). Rahastamisvõimaluste sidumine kliimaeesmärkide, energiatõhususe ja ringmajanduse põhimõtetega.
- Riiklikud renoveerimise kontaktpunktid, mis hõlmavad ka kultuuriväärtuslikele hoonetele suunatud kompetentsi (nõustamine, koolitused ja praktikumid, toetuse taotlemise tugi hoonefondi energiatõhususe parandamiseks).

2. Omavalitsuste tasandi tegevussuunad

- Omavalitsustele suunatud pärandikeskse arengu ja kvaliteetse ruumiloome koolitus
- Kultuuriväärtusliku hoonestuse eelisarendamine ajaloolistes linnakeskustes. Kultuuriväärtusliku hoonestuse rolli rõhutamine piirkondliku identiteedi ja elukeskkonna atraktiivsuse kujundamisel strateegiadokumentides.
- Kohaliku omavalitsuse kinnisvaraportfellis olevate kultuuriväärtuslike hoonete kasutuses hoidmine ja kasutuselevõtt, kultuuriväärtusliku hoonestuse kasutamise eelistamine uusehituse asemel.
- Avaliku sektori funktsioonide (teenuskeskused, kogukonnakeskused, haridus- ja kultuuritegevus) suunamine kultuuriväärtuslikesse hoonetesse.
- Kvaliteetse avaliku ruumi algatused muinsuskaitse- ja miljööväärtuslikel aladel, mis tõstavad külgnava kinnisvara väärtust ja motiveerivad eraomanikke oma kinnisvara korrashoidu investeerima
- Kohaliku kultuuriväärtuse ruumivõrgustiku kordategemine, elus hoidmine ja tugevdamine: raamatukogud, rahva-/kultuurimajad, kohalikud muuseumid kui kogukonnakeskused, kerksuskeskused kriisiolukorras.
- Linnalisest või kompaktselt asustusest väljaspool planeerimistegevusel selgete põhimõtete loomine, mis arvestaksid arheoloogiatundlike alade, looduslike pühapaikade ja pärandkultuuriobjektide säilimisega, nende integreerimine rohealade, loodusturismi, puhkealade planeerimisse.

3. Mitme tasandi koostöö tegevussuunad:

- Kahanevate linnade kohanemise ja funktsionaalse arengu töörühmade loomine, mis tegelevad linna erisusi arvestavalt selle edukaks toimimiseks vajalike teenuste kaardistamisega ja nende elluviimiseks vajalike võimaluste loomisega. Hõlmab riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse, ettevõtjate ja elanike esindajad.
- Koostöömudelite arendamine riigi, omavalitsuste, eraomanike ja kogukondade vahel kultuuripärandi säilitamiseks ja kasutamiseks (nt kogukonna kaasamise programm kohalike elanike ja ettevõtjate pärandihoiu kompetentsi kasvatamiseks ja eraraha

kaasamise süsteemi loomiseks, et hõlbustada erasektori panustamist kogukondlikkesse ja pärandiga seotud projektidesse)

- Pärandihariduse strateegia koostamine kohalikust ja riiklikust kultuuripärandist mitmekülgsemate ja süvendatud teadmiste integreerimiseks formaal- ja mitteformaalharidusse ning elukestvasse õppesse.
- Tehisarvu ja andmeanalüütika lahenduste välja töötamine pärandi seisundi hindamiseks (sh seisundi muutuste monitoorimine), prioriseerimisel ja menetluste tõhustamisel; menetlusprotsesside kiirendamine läbi standardiseerimise, automatiseerimise ja parema kasutajakogemuse; erinevaid riiklikke süsteeme integreerivate e-teenuste arendamine, mis tõhustavad suhtlust riigi, omavalitsuste ja omanike vahel
- Miljööväärtuslike alade, arheoloogiatundlike alade, looduslike pühapaikade ja üksikobjektide andmete koondamine üldplaneeringutest ühtsesse infosüsteemi/ kaardile ja ehitisregistrisse.
- Kultuuripärandi hoidmisega seotud oskuste ja töökohtade arendamine (nt restaureerimisoskused, traditsioonilised ehitusvõtted, materjalitootmine).
- Kohaliku ettevõtluse (nt turism, loomeettevõtlus, käsitöö, teenused) arendamine mälestistes, muinsuskaitse- ja miljööväärtuslikel aladel.

Kultuurilise mitmekesisuse valdkond

Järgnevalt on tehtud ettepanekud ja täiendused lähtuvalt eesmärgist tuua asjakohastes punktides esile seosed kultuurilise mitmekesisusega:

Ettepanek täiendada/muuta:

3.1 Lai riigikaitse kui riigi ruumilise toimimise alustala

Punkt 1 – Väärtuste kaitseks tuleb tagada ühiskondlik sidusus ja tasakaalustada regionaalset ebavõrdsust tugevatel keskustel põhineva asustusstruktuuriga (vt ptk 3.3). Vältida tuleb sotsiaal-majanduslikku, rahvuselist ja ruumilist segregatsiooni. Ruumiplaneerimisel tuleb toetada eri elanike rühmade lõimumist ühises elukeskkonnas, vältida haavatavate rühmade koondumist üksikutesse asumitesse ning tagada eri piirkondades võrdsem ligipääs elamutele, teenustele, avalikule ruumile ja ühistranspordile.

Selgitus: Segregatsioon ei takista ainult inimestevahelisi kontakte, vaid muudab ka eri teenused piirkonniti ebaühtlaselt kättesaadavaks, samuti suurendab radikaliseerumise ohtu. Euroopa Komisjon soovib lahendada seda komplekselt, sidudes omavahel füüsilise keskkonna, sotsiaalse heaolu ja majanduse. Nii OECD kui ka Põhjamaade käsitlused rõhutavad, et parimad tulemused sünnivad siis, kui ruumilised lahendused ja inimkesksed meetmed käivad käsikäes. Segregatsiooni ennetamiseks tuleb ruumilised ja sotsiaalsed meetmed siduda ühtseks tervikuks. See tähendab mitmekesisuse valikuga elamufondi (sh sotsiaalkortereid), kvaliteetset avalikku ruumi ja häid ühendusi keskustega, aga ka piirkondade käekäigu pidevat jälgimist sotsiaal-majanduslike näitajate abil.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Merilin Piipuu
kantsler

Melissa Anson 5781 7220
Melissa.Anson@kul.ee